

Seria „Reporter XX”
EDITURA JUNIMEA,
IAȘI, 1977

Redactor : MIRCEA RADU IACOBAN
Tehnoredactor : MIHAI BUJDEI

Dat la cules la 4.IV.1977. Bun de tipar la 3.V.1977
Format 70x100/16. Coți de tipar 16,50.
Tiraj 60 000 exemplare broșate.

Comanda nr. 70 191/1977
Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”,
București — Piața Scintei nr 1,
Republica Socialistă România

4 MARTIE 1977

SECUNDE TRAGICE, ZILE EROICE

DIN CRONICA UNUI CUTREMUR

COLABOREAZA :

Ion Marin Almăjan • Octavian Andronic • Andrei Bacalu • Ion Băieșu • Eugen Barbu • Ion Besoiu • Ana Blandiana • Angela Bocancea • Ioana Bogdan • Nicolae Breban • Valeriu Bucuroiu • Aristide Buhoiu • Viorel Cacoveanu • Nina Cassian • Nicolae Chilie • Livia Dandara • Vasile Donose • **Petre Dragu** • Szemler Ferenc • Nicolae-Dan Frunteletă • Aurel Giroveanu • Nicolae Girceag • Ioan Grigorescu • Dan Hatmanu • Eugen Jebeleanu • Mircea Radu Iacoban • Ovidiu Ioanițoaia • George Lesnea • Ion Lotreanu • Emil Manu • Const. I. Martiniuc • Dan Mutașcu • George Alfred Neagu • Al. Negoită • Vasile Nicu • Tudor Oancea • Ecaterina Oproiu • Octavian Paler • Adrian Păunescu • Liviu Petrina • Marius Popescu • Cristian Popișteanu • Constantin Priescu • V. Răvescu • Augustin Sandu • Sorin Satmari • Amza Săceanu • Alexandru Stark • Corneliu Sturzu • Dionisie Șincan • Ion Tipsie • Emanuel Tânjală • Corneliu Vadim Tudor • Emanuel Valeriu

Coordonator : ARISTIDE BUHOIU

documente

DUPĂ 4 MARTIE. Simbătă 5 martie '77, apoi duminică, 6 martie, apoi luni, ne-a fost dat să auzim, în mașini, pe stradă, în familii, peste tot, pe lângă cuprinderea dimensiunii tragediei prezente, evocarea cutremurului din noiembrie 1940. Episoade și senzații de mult uitate păreau să renască dintr-o memorie colectivă zguduită, amestecând timpuri și experiențe, căutând explicații și soluții. „Trăncăneala” bătrînilor, cu mereu respectata formulă „pe vremea mea”, era ascultată cu gravitate pînă și de tineri și copii.

Necunoscuți pînă atunci, oamenii „garantau” mărturiile de genul „am văzut cu ochii mei”... descriind teribile și zguduitoare întâmplări, diverse variante despre durata, gradul și manifestarea cutremurului din '40, comparativ cu cel trăit recent. Cînd zilele ce au urmat mi-au permis, m-am simțit obligată, ca cercetător istoric, să apelez la sursele de informații ale timpului. Da, unii oameni și-au adus bine aminte, alții le-au cam încercat, fără voia lor, iar „gura slobodă” a lumii a plasat uneori cele auzite din '40 în al nostru martie '77.

De aceea, am cercetat cîteva colecții ale ziarelor din noiembrie 1940, articolele și reportajele peste care, mărturisesc, am trecut, altădată, fără a mă lăsa sedusă de „senzaționalele” titluri. Iată într-o formă sumară și departe de a fi exhaustivă, cîteva comentarii de azi, despre cutremurul din 1940.

* * *

Simbătă 9 noiembrie 1940, dîmineața. Cită atenție să fi dat cititorii ziarelor din Capitală și de pe alurea cînd, trecînd peste știrile politice, filtrate cu cerbicie de cenzura legionară, marile festivități de la Iași prilejuite de aniversarea regelui Mihai și comemorarea deșantată și belicoasă a începuturilor mișcării legionare, comentarii la reelegerea președintelui Roosevelt; moartea lui Neville Chamberlain, sau căutînd spectacolele zilei (Teatrul național: *O scrisoare pierdută*; Operă: *Lucia de Lamermoor*; Cîrăbuș: *Curaj Tânase!*; Cinema Carlton: *Luna de miere la Paris...*) au dat și peste următorul anunț?: „Observatorul astronomic comunică că în ziua de 8 noiembrie (joi), la ora 14, un minut și opt secunde s-a înregistrat /.../ un cutremur cu epicentrul la 155 km depărtare și are înfățișarea de cutremur din Vrancea. Cutremurul a fost simțit în București cu gradul 4*. Era senalată a se fi simțit și la Galați, Tîrgoviște, Birlad, Nimeni nu s-a speriat.

La cîmîntirul Bellu, iubitorii de poezie l-au comemorat pe Mihai Eminescu. Printre participanți, Ion Minulescu, Vasile Voiculescu, Victor Ion Popa, Horia Opreșcu, primarul municipiului și alte personalități*.

La Sibiu, ultime pregătiri pentru deschiderea universității clujene, aflată în tristă pribegie, la fel ca atîtea instituții

* Mulți din oamenii politici ai epocii anterioare, publicații și scriitori democrați erau răspînciți în țară, cu donaciul forțat, împus de autorități.

și sute de mii de oameni din Ardealul de nord nu de mult cotropit!

Este sigur că, pînă noaptea țrziu, bucu-reștenii și-au văzut de treburi. (Păstora Teodoreanu era în febra mutării în casă nouă: o garsonieră în blocul Carlton). Birladul și Panciul, țrgușoare liniștite, au intrat în somn fără să știe că tipografiile de la „Universul” culegeau, într-un che-nar mic, la pag. 11, știrea că și vineri, 9 noiembrie, pe la ora 14, s-au înregistrat mici cutremure în chiar urbea lor. Regele Mihai și regina mamă au înnoptat la Deva, urmînd ca duminică să viziteze județul. Pe cine să fi impresionat atunci „pașni-cele” și imperceptibilele mișcări ale pămîntului, cînd omenirea era cutremurată de calamitățile războiului!: avioane ger-mane bombardează teritoriul englez; cele italiene, Africa de nord; cele britanice, obiective din Italia și Germania.

Românii trăiau coșmarul sfîrșecării țării și al „biruinței” legionare, manifestată cu amenințări, arestări, domiciliu forțat și deschiderea de procese pentru toți cei ce se împotriveseră cămășilor verzi.

Duminică, 10 noiembrie 1940. Este de presupus că, la primele ore ale dimineții, oamenii încă nedezmeticiți din groaza și panica trăită în zorii zilei, s-au repezit să cumpere ziarele.

Au trebuit să răsfoiască 19 pagini din „Universul” pentru ca, la încheierea edi-ției, să afle: „Ora 5 dimineața [...] la ora 3,40, Capitala a fost zguduită de un cutremur de o violență extraordinară. Blocul Carlton și ale clădirii s-au prăbușit. Sînt și victime omenști [...]”. Panica produsă a fost cu atît mai mare și mai gro-zavă cu cît majoritatea locuitorilor a fost surprinsă în somn [...] Primele impresii [...] lasă să se vadă că mișcările seismice ale scoarței pămîntului, ne-au situat pe un moment aproape de catastrofa totală [...] Centrul Capitalei s-a refugiat în Ciș-migiu. După 4 dimineața, echipe de pom-pieri au început să cutreiere orașul spre a interveni”. La ora 4,20 obținînd legătura telefonică cu observatorul astronomic, zia-rului i s-a transmis că, probabil, „cutre-murul a fost de țaria 8—9” (Scara Mer-calli) dar că ceva precis nu se poate ști deoarece „toate aparatele observatorului sunt deranjate”.

„Timpul”, încheindu-și ediția la ora 7, publica în pagina întâi, cu titlul **Puter-nicul cutremur de astăzi noapte. Blocuri și case prăbușite în Capitală. Morți și ră-niți**, primele relatări din București de-oarece din țară încă nu se știa nimic (să fi fost pagina scrisă de prim-redactorul Mircea Grigorescu?) : **Comunicatul Ob-servatorului astronomic** („În noaptea de

9 spre 10 noiembrie, la orele 3,39'36" s-a înregistrat la Observatorul Astronomic din București, un cutremur care a fost simțit de gradul 9. Foarte probabil epicentrul este în munții Vrancei”) **comentariul zia-rului** (cum că, înainte cu 15 minute de cutremur, aparatele observatorului înregistra-seră o ușoară mișcare seismică) și **prima relatare** cu aspect halucinant din timpul catastrofei (o femeie, prinsă sub ușă și dărîmături la etajul 7 al blocului Carlton, povestește că s-a prăbușit „la vale”, și-a auzit bărbatul întrebînd-o dacă mai trăiește că pe el „il apasă greu” și se înă-bușă, și... salvată ca prin minune, cu doar cîteva zgîrieturi pe față, își căuta cu dis-perare bărbatul dispărut).

Zilele care au urmat episodului drama-tic din zorii lui 10 noiembrie aveau să dez-văluie proporțiile și consecințele ravagi-ului seismic, biculind nervii zdrcinați al populației, alimentînd zvonuri și preziceri apocaliptice, declanșînd dispute mai mult sau mai puțin științifice, opinii diletanțe și „saturi” dintre cele mai contradictorii.

Atenuarea panicii față de posibila repe-tare a cutremurului, degajarea dărîmături-lor, rîrîrea știrilor mortuare și treptata reîntrire a vieții în normal — așa cum sînt relevate de „seismografele” stării de spir-it cotidiene, ziarele timpului — par să se fi produs după cea 20 de zile.

Spații ample au acordat ziarele reporta-jelor realizate în localitățile și la clădirile grav afectate de seism. Începînd de luni, 11 noiembrie, pagini întregi — cu titluri mari și șocante, cu fotografii din zonele calamitate — informau populația despre dezastrul produs: „**Groaznicul cutremur de sîmbătă noaptea**. Panica din Capitală — Blocuri și case cîrăpate și surpate — marelui bloc Carlton cu 12 etaje complet prăbușit — Multe victime omenști — [...] Imbrăcată sumar, cu ce-a putut găsi la îndemînă lumea din centrul Capitalei a fugit din blocuri, refugîindu-se pe străzi și în plețele publice [...] În Cișmigiu, în piața Teatrului Național, piața Cercului Militar, la Șosea, lumea îngrozită a stat pînă țrziu, după încetarea cutremurului. În zor-rii zilei Capitala avea un aspect jalnic”.

Oamenii veniți de la sate, în Capitală, povesteau scene impresionante: „vitele nu presimțit în această noapte cutremurului. Erau neliniștite, mugeau în grajduri și bă-teau cu picioarele în podele... Cîinii urlau în curțile oamenilor”.

În Capitală: „S-au înregistrat pagube mari la sute și mii de clădiri”: la Ateneul Român, pe tot parcursul Căii Victoriei, la Casa de Depuneri, Palatul Poștei, Palatul Justiției, pe bulevardul Schitu Măgureanu, în str. Lipscani... Partea de sus a magazie-

nului „Sora” de pe Calea Griviței s-a sfîri-mat; toate ceasornicele electrice, inclusiv cel din Gara de Nord s-a oprit la ora 3,37; biserica Popa Tatu s-a dărîmat; hotelul Continental (în care se aflau și mulți re-fugiați din ținuturile românești cotropite) a fost evacuat; la Marele Stat Major (str. Știrbei Vodă) statuia generalului Cernat a sărit de pe soclu și s-a prăbușit pe tro-tuar; nici o garnitură de tren nu a mai plecat din Gara de Nord, deoarece nu se restabiliseră legăturile telefonice, și tele-grafice, situația din țară rîmînd necu-noscută pînă pe 12 noiembrie; în ziua de 10 noiembrie, pînă la ora 9, n-a circulat nici un tramvai, apoi, treptat, după prînz au fost puse în circulație cîteva, retrăgîin-du-se însă seara foarte devreme; telefoa-nele au funcționat fără întrerupere, dar cu mari timpi de așteptare din cauza solici-tărilor deosebite.

Sînt semnulate situații dramatice; în subsolul fostului bloc Carlton, se mai află în viață un număr de locatari (luni, 11 nov.) cu care s-a putut intra în comu-nicație, deoarece unul din ei are „un apar-at telefonic, rîmas, printr-o adevărată minune, teafăr” și cu care „îngropații de vîi sub dărîmături” au putut fi încurajați că li se va sîpa o conductă de aer ca să nu se sufoc... În după-amiaza aceleiași zile, telefonul însă a amuțit pentru ca seara să se constate spargerea conductei de apă și amenințarea supraviețuitorilor cu înecul... S-a hotărît sîparea unui tunel de salvare, care, după ce a fost strîpuns, a dat de apă și pîcură revărsată, din care au fost scoase cîteva cadavre, sume de bani, bijuterii, de valoare. Existau speranțe ca în adăpostul de apărare pasivă de la sub-sol să mai existe supraviețuitori.

În timpul operațiunii de salvare a izbuc-nit de sub ruine și un puternic incendiu. Salvări miraculoase: sergentul pompier care se afla la postul de observație al si-gnerei de alarmă de la „Carlton” a fost surprins în somn de zguduiri. Însăpămîntat, și-a pus o pătură pe cap și a ieșit pe coridorul mansardei (etaj 12). Apoi, n-a mai știut nimic. A simțit o durere în spate, și „s-a trezit teafăr, jos, în strada Regală”, de unde a luat-o la fugă spre postul de pompieri să anunțe că... blocul Carlton s-a dărîmat, după care... a leșinat și a fost transportat la spital.

Ziarele relatau jalea și disperarea rude-lor victimelor din jurul dărîmăturilor; morga anunța aducerea primelor cadavre și acțiunea de identificare a lor; spitalele publicau liste cu internații victime ale cu-tremurului, dînd scurte detalii asupra stî-rrii lor: fracturi, șocuri, traumatisme, răni, contuziuni, brațe și picioare tăiate.

Pagini întregi relatau pustiirile cutremu-rului în cuprinsul țării: în Prahova, la Ploiești, Tîrgoviște (istoricul turn Chindia grav avariat), Vălenii de Munte — nume-roase imobile dărîmate; toate celelalte avariate; morți și răniți în orașe și județ.

Dezastre asemănătoare erau semnalate din Buzău, Galați, Cîmpina, Mizil, Brăila, Focșani, Birlad. „Din orașul Panciu n-a rîmas decît o grămadă de moloz. Nu se cunoaște numărul victimelor”. („Timpul”, 12 nov.).

La Iași, nu exista clădire neatinsă: Pa-latul Administrativ, prezenta crîpături mari; facultatea de medicină a devenit inutilizabilă; dezastrul cel mai mare a fost la Râpa Galbenă.

Comunicate și comentarii semnaland „re-plicile” seismului constituiau, fără îndoială, știrile cele mai avid căutate. Savanți ro-mâni și străini emiteau diverse ipoteze privind așa-numitul fenomen al cutremu-rii vîncene. Cîtăm, spre edificare: „Os-cilațiile au durat 40 secunde, iar înregist-rările au durat peste o oră”; „E proba-bil ca și acesta, ca și cel din 22 oct./1940, să aibă epicentrul tot pe linia de slabă rezistență Galați, Focșani, Vran-cea”. („Universul”, 12 nov.).

Apăreau primele anunțuri pentru pro-prietarii și locatarii caselor afectate, fiind invitați să se adreseze unui serviciu spe-cial de constatare a avariilor, pentru a trece la degajarea dărîmăturilor și la con-solidarea și repararea celor locuibile.

Mărți, 12 noiembrie, apărea primul comu-nicat al Consiliului de miniștri (ședința din 11 nov.): „[...] cutremurul a avut un caracter mai grav în patru centre: Bucu-rești, Valea Prahovei, Galați și Focșani; a doua zonă, cu efecte mai puțin grave, a fost constituită din: Turnu-Măgurele, Cîmpulung, Tîrgoviște, Mizil, Rîmnicul Sărat, Tecuci, Birlad, Iași, Brăila. [...] s-a manifestat cu mai mică intensitate în: Roman, Piatra Neamț, Bacău, Brașov, Pi-tești, Craiova, Giurgiu, jud. Ilfov, Tulcea și Constanța. Restul țării nu a suferit aproape deloc. Pînă în seara zilei de 10 nov. s-au înregistrat: 267 morți și 476 răniți”. Pen-tru stabilirea răspunsurilor catastrofei de la Carlton, ministrul justiției a dispus imediată arestare a celor vinovați.

Anunț apărut în „Universul” din aceeași zi: „În ziua de 11, la ora 8,35 s-a simțit un nou cutremur. [...] Panica printre popu-lație a fost mare. Unii locuitori susțin că și la ora 3,15 din noapte au simțit un ușor cutremur. La Penitenciarul Doftana s-au trimis noi efective pentru ridicarea dărî-măturilor”.

„TOATĂ LUMEA SĂ FIE LINIȘTITĂ : Replicile slabe ale cutremurului de sim-

bătă noaptea sunt o indicație de stabilizare a regiunii. Nu se formează nici un Vulcan în munții Vrancei. Comunicatul observatorului astronomic din București. Pe ziua de duminică și luni pînă la ora 8 dimineața s-au mai înregistrat [...] încă șapte noi cutremure slabe [...] percepute de persoanele mai sensibile [...] sfîștuit pe toată lumea să fie liniștită și să nu dea crezare zvonurilor răuvoitoare și prezicerilor mincinoase. Nimeni nu poate prevedea un cutremur!". („Timpul", 13 nov.).

O primă dare de seamă asupra pierderilor și stricăciunilor în toată țara apare în aceeași zi. În Capitală: Carltonul era locuit de 226 locatari, pînă marți fuseseră scoși 54 morți și 82 răniți. În oraș, 183 de case erau amenințate cu surparea, cca 600 persoane urmînd a fi evacuate; alte 402 clădiri au suferit mari stricăciuni, primăria a primit peste 2 500 de cereri de asistență la clădirile avariate; palatul ministerului de externe din Piața Victoriei (construcție nouă) avea o mare crăpătură; spectacolele au fost oprite; locuitorii trebuie să adune cărămizile și molozul, serviciul de salubritate urmînd să le ridice.

Jud. Ilfov: în com. Budești, a crăpat pămîntul de-a lungul Dimboviței; la Fierbinți, a ieșit la suprafață nisip vînat și plante pietrificate.

La Zimnicea: trei clădiri ușor avariate. Jud. Dimbovița: Liceul militar și Mînăstirea Dealului au suferit mari stricăciuni.

Panciu: nici o casă în picioare; 22 morți și 54 răniți; populația repartizată în satele vecine; s-au trimis 400 pîini.

Craiova: multe case crăpate, dar fără prea mare gravitate (Palatul Justiției, Palatul administrativ al prefecturii — prezintă cele mai serioase avarii).

Constanța: o serie de edificii (prefectura, primăria) au zidurile crăpate; violentă furtună pe Marea Neagră, dezlănțuită imediat după cutremur; nici un vapor nu mai navighează, așteptînd potolirea furtunii.

Noi și noi amănunte de la blocul Carlton: cum au scăpat de la moarte cîțiva locatari? Puțini dintre ei nu au dormit în noaptea dezastrului acasă; un actor, care stătea la etajul II, era în vizită la o familie de la etajul VII și, norocosul, a scăpat cu viață; prietenii lui Păstorel Teodorescu, îngrijorați inițial pentru soarta lui, îl felicitau pentru șansa de a-și fi aminat mutarea cu... o zi; avocatul V. S., scos după 16 ore de sub dărîmătură, a încetat din viață la spital; un regizor german, „nevoit" să stea la hotel „Union" deoarece la Carlton, unde reținuse un apartament,

se făcuse o incurcătură. Actorul D. Grigoriu de la Teatrul Național și-a găsit o năprasnică moarte sub dărîmăturile Carltonului.

Joi, 14 noiembrie. „Universul" publică harta țării cu zonele afectate de cutremur și, printre altele, articolul, „Să ne întoarcem la Dumnezeu" (cel mai întemeiat sentiment care stăpînește lumea este „nimicnicia omeneșii făpturi față de puterea dumnezească"), iar N. Topor de la Institutul meteorologic Central, un amplu și documentat articol științific despre Cauzele, fenomenul și consecințele zguduirilor „scoarței pămîntești în ziarul „Timpul".

Din cînd în cînd, anunțuri de tipul:

„Alte trei mici cutremure înregistrate de alaltăieri pînă azi dimineață. Comunicatele Observatorului Astronomic [12, 13 nov.] (Universul, 15 nov.), urmate de articole care îndemnau populația la calm: „LINIȘTE ȘI RĂBDARE. Se povestesc prelutindeni — în autobuz, în prăvălii, la cafenea [...] felurite scene de groază, în timpote sau nu. Lumea trăiește nu sub teroarea cutremurului care a fost, ci sub aceea a unui seism viitor. Toate comunicatele tehnicienilor, care afirmă cu tărie că nici un cutremur nu poate fi prevăzut, sînt astfel rătălmăcite încît din ele se deduce posibilitatea iminentă a unor viitoare zguduriri pămîntești [...] Bucureștenul ar face mai bine să umble mai puțin pe străzi și să stea mai mult acasă [...] Undeva, în fundul pămîntului Vrancei, niște straturi s-au căznit să se așeze pe vecie — și se vor fi așezat. Atita tot". (Timpul, 16 nov.).

„Cutremurele din ultimele zile, din ce în ce mai rare și mai slabe, sînt o indicație de o apropiată liniștire seismică. Aflăm că circulă tot felul de preziceri de noi cutremure [...] cei ce le fac sînt mincinoși și trebuie dați pe mîna autorităților" („Timpul", 18 nov.).

Părerii autorizate ale specialiștilor: „Zguduirile ce au urmat cutremurului de sîmbătă noaptea sînt semne de stabilizare a regiunii, [...] Concluzii. Un cutremur violent e în general precedat de mișcări seismice slabe și locale [...] care pot dura mai multe luni. Ele provin din același epicentru și sînt numit replică [...] O prezviune a cutremurelor e aproape imposibilă [...] Știința e cu totul neputincioasă în ceea ce privește un cutremur" (N. Topor, „Timpul", 15. nov.).

Alte considerațiuni asupra cutremurului din 10 noiembrie, de Ioan G. Popescu, profesor la Universitatea din București. [...] La noi cutremurul din octombrie a atins aproape gradul 8, iar cel din noiembrie

gradul 9. După cîte știm este singura dată cînd două cutremure puternice se urmează după un timp atît de scurt. După cutremurele mari, urmează însă totdeauna serii mai lungi sau mai scurte de cutremure slabe [...] Chiar faptul că între 1590 și anul 1940, adică în timp de 350 de ani, s-au simțit la noi abia 15 cutremure mari ne arată că nu avem nici un motiv de îngrijorare, mai ales că între 15 cutremure, abia două sau trei au fost de intensitatea celui din zilele trecute" (Universul, 20 nov.).

Seismicitatea României, de prof. dr. Linke de la Universitatea din Frankfurt pe Main [...] Seismicitatea României este caracterizată prin cutremure slabe, cutremure catastrofale nereproducîndu-se decît la intervale de 20—40 ani" (Universul, 21 nov.).

După cîteva zile, de la năprasnica urgle seismică, știrile din capitală încep să se contragă în favoarea reportajelor din țară.

Pentru două zile, Panciu devine subiectul predominant: în două minute, căminele celor aproape 800 de familii s-au transformat în ruine; o singură casă a rămas nevătămată; nu există supraviețuitor care să nu numere un mort sau un rănit printre rudeni; oamenii plîng, ruietele rinjesc.

Întrebați ce au făcut în momentele îngrozitoare ale catastrofei, oamenii — bucureșteni, birădeni, ieșeni, gălățeni, păneceni ș.a. — răspundeau în diverse variante, că au fugit... s-au refugiat: pe scări, în stradă, sub tocul ușii, sub masă, în sifoniere, sub grinzii... unde au văzut (sau n-au văzut!) cu ochii și unde instinctul de conservare l-a îndemnat.

Dar cei care n-au avut nici această libertate au fugit din fața pericolului? Citim în „Timpul" din 15 noiembrie:

Ravagiile cutremurului la Doftana, Mărgineni și Mizlea. La Mărgineni „...cutremurul a fost de o violență nemalpomentită, provocînd panică printre deținuții. Bătrînele ziduri ale fostei mînăstiri [...] au cedat, dărîmîndu-se în parte. [...] Închisoarea Mărgineni adăpostea un număr de 372 deținuți, cu pedepse variînd între 5 ani și muncă silnică pe viață [...] au căzut victime 12 deținuți, din care 4 ucis [...] ceilalți sînd transferați la Alud, Văcărești, Plocești.

Doftana* „a fost complet distrusă [...] se aflau 309 deținuți. Aici numărul victimelor este cu mult mai mare, deoarece la apelul făcut au lipsit 24 deținuți. La primele cercetări făcute printre ruine, au fost

descoperite 9 cadavre, se crede că restul de 15 deținuți au fost prinși sub zidurile dărîmate [...] 38 de deținuți grav răniți [...] 40 mai ușor răniți". Supraviețuitorii au fost transferați la Văcărești.

La Mizlea, penitenciarul pentru femei, „nu s-a înregistrat nicio victimă printre cele 130 deținute. Totuși, penitenciarul a fost distrus în întregime [...] Deținutele vor fi transferate la Deva". Alte știri, sub semnul aceluiași consecințe: încorporarea contingentului 1941 s-a amînat, numeroase cazărmi sînd deteriorate; Teatrul Național și Opera, închise în continuare, fiind grav avariate; în unele regiuni din jud. Covurlui pămîntul s-a crăpat, iar în altele țîșnește apă, formînd pe alocuri veritabile lacuri; deplasări de terenuri în com. Răpile (Bacău); în jud. Olt, pămîntul a crăpat și a ieșit apă și nămol; într-un sat din jud. R. Sîrat au apărut izvoare cu apă fierbinte; echipa de mineri de la Petroșani care sîpa la blocul Carlton a ajuns la baza pilonului exterior despre care se spune că, cedînd, a provocat căderea întregului edificiu; pînă la 24 nov., din blocul Carlton au fost scoase 136 cadavre**.

Record de supraviețuire: „Un deșnut de la închisoarea Doftana a fost scos după cinci zile de sub dărîmătură [...] își amîntește că de 5—6 ori s-a prăbușit, în intervalul de 5 zile. În tot timpul nu și-a pierdut curajul și tot mercu se pomenea vîsînd și că i se dau ajutoare [...] trăia cu ideea că va scăpa cu viață. Dorința de a trăi a fost realizată cînd în ziua de 14 c. a fost scos și în urma îngrijirilor date la spitalul din Cîmpina [...] este în afară de orice pericol" (Universul, 18 nov.).

După Panciu, orașul cel mai greu încercat a fost Focșaniul („pe singurul perete întreg din fațada Băncii de Economie, a fost cruțat, ca o semnificativă amintire, candela și placa de aramă cu inscripția „Pe aici era odinioară hotarul dintre Moldova și Țara Românească. S-a așezat această placă pe locul unde a fost vama la care a slujit și poetul Grigore Alexandrescu". Astăzi o ruină! Tot pe aici trecea pe atunci Milcoval, al cărui curs s-a deplasat apoi..."); mînăstirea Căldărușani grav avariată.

Aproximativ după o săptămîină de la cutremur, primăria Capitalei a comunicat

* În istoriografia românească de după august '44 au apărut numeroase articole și relații privind împrejurările și militanții clasei muncitoare căzuți victime cu acest prilej.
** Menționăm, cu acest prilej, că nu am găsit o cifră totală, ultimă, a pierderilor de vieți omenești în cutremur.

Informații și dispoziții în legătură cu verificarea imobilelor, din somatii pe categorii de situații — evacuări, dărâmări, demolări parțiale, consolidări și reparații — la diverse adrese de pe bulevardele și străzile Bucureștiului: Calea Victoriei, Lipscani, V. Alecsandri, Brătianu, Batiște, Rahova, Cotroceni, Schitu Măgureanu, Sf. Apostoli, Th. Aman, Banu Manta, Li-zeanu, Calea Griviței, Brezoianu, Apolodor, Carol Davilla etc. etc... Printr-un jurnal al Consiliului de miniștri, Ministerul afacerilor interne a fost autorizat „să rechiziționeze, acolo unde nevoia va cere, imobilele, apartamentele sau camerele necesare pentru cazarea autorităților publice și persoanelor particulare evacuate din clădirile dărâmate”.

O comisie tehnică a dispus, printre altele, că unele imobile (Apolodor 31—33, N. Filipescu 7, blocul Malaxa-Burileanu etc. etc.) puteau fi locuite, neprezentând pericole pentru locatari; tuturor proprietarilor cărora, după vreo zece zile, nu li se mai cereau autorizații speciale, li se pune în vedere că vor fi răspunzători în fața legii de calitatea lucrărilor de consolidare și repararea imobilelor, de orice accidente sau deteriorări ulterioare.

Inginerii constructori și specialiști publica articole cuprinzând considerații de felul: „Constatări și concluzii referitoare la construcțiile din București, în urma cutremurului din 10 noiembrie” (inginer Marin D. Marinescu, Universul, 18 nov.), emițind o serie de soluții ce se cereau aplicate în viitor. Și, din nou, după câteva zile de acalmie, la 24 noiembrie, anunțul dă-tător de panică: „Ieri s-a înregistrat un nou cutremur în capitală. Observatorul Astronomic din București comunică: în ziua de 23 nov. la orele 16,50 s-a înregistrat un cutremur de gradul 3—4, replică a cutremurului din 10 nov. a.c.”. Cutremurul a fost resimțit și la Constanța. (Timpul, 25 nov.). Cu acest comunicat, seria „repl-cilor” din noiembrie '40 se pare că a luat sfârșit. Experții străini se pronunță:

„Despre explicații mai amănunțite asupra cauzelor cit și o apărare eventuală împotriva cutremurelor, nu poate fi vorba decât după o minuțioasă cercetare la fața locului”. (Dintr-un interviu acordat de profesorul Brockamp, cuprinzând considerații geofizice la cutremurul din România, apărut în „Timpul” din 28 nov.). Trăgând unele concluzii, la două săptămâni după calamitatea din 10 noiembrie, dr. Alex. Dinică Samurcaș, asistent universitar seismolog, în articolul intitulat *Seismologia*

României înainte și după cutremur, spunea cu multă amărăciune și cu o doză de humor sarcastic (dăm în extenso un citat din articolul său, deoarece cuprinde un scurt istoric al științei seismologiei românești până la acea dată): „Prin regretatul Ștefan Hepites ea [seismologia] a fost reprezentată și la noi în țară. De la el, ne-au rămas datele după care azi diverși seismologi, în special dr. H. Schutte și Linke ne vorbesc despre frecvența cutremurelor din România [...] Moartea sa și mai tirziu războiul [primul război mondial] au dus, spre marea noastră regret, la suprimarea acestor observații. Pământul s-a mai cutremurat din când în când. Lumea însă nu-i dădea nici o importanță. La catedra de astronomie, geologie și geografie, catedre care vin absolut numai în tangență cu geofizica, din care face parte seismologia, se discută numai generalități, extrase din cursuri de pe vremea lui Montessus de Ballaure, făcute acum 50—60 ani și aceasta în cel mult una sau două lecții. [...] Nu vreau să se simtă nimeni vizat, dar [...] să vedem și să spunem adevărul dacă altădată ni s-a ținut ascuns. [...] Nici un student care a ieșit de pe băncile Universității noastre nu a auzit spunându-i-se, după cele mai recente date ale științei, cauzele cutremurelor de pământ, efectele lor și rolul studiilor făcute asupra undelor seismice. Nici un student nu a văzut o seismogramă sau un seismograf. Cu atât mai puțin marea public! Așa că nu ne miră deloc faptul că unii au căutat și caută să afle sau să prezică cutremurele de pământ, răsfoind cărțile sfinte ale bibliei, folie mucedale ale calendarelor pe 500 sau 1000 de ani, desenurile cabalistice ale astrologilor sau ... aprinzând patru lumânări în direcția celor patru puncte cardinale.

Faptul că doctori, profesori, ingineri, avocați etc., la o oră la care nu știu cine prezisese un cutremur de pământ, în fruntea funcționarilor ieșiseră în mijlocul străzilor ca să aștepte deznodământul fatal, este încă o dovadă că pe băncile universităților noastre au lipsit complet cunoștințele de seismologie. Doctori, ingineri, profesori etc. în cite un apartament de la parter sau în mașină la Șosea, înconjurată de toți membrii familiei, în fața unui voluminos Ibric de cafea, așteaptă încă vreun cutremur prezis de vreun astrolog, babă de mahala, sau de vreun «savant» care cu o noapte înainte a citit o carte de seismologie și n-a înțeles-o [...] În 1935, d. Demetrescu, astronom și vice-

director al Observatorului Astronomic din București, deși cu totul de altă specialitate, a luat măsură pentru instalarea aparatelor Galitzim și punerea în lucru a altora. [...] Ani de zile s-a făcut apel la autorități și public, să contribuie la cumpărarea hirtiei fotografice trebuincioase. Afară de puținii binevoitori, între care trebuie să cităm numele d-lui prof. Oțeleșanu, nimeni nu a dat nici cel mai mic concurs. Trist dar adevărat. [...] Cam în felul acesta a evoluat seismologia în România, înainte de cutremurul de la 10 noiembrie (Timpul, 28 nov.). Același autor, referindu-se la ipoteza unor savanți — că în România cutremurele catastrofale s-ar produce la intervale de 20—40 ani — în articolul *S-a schimbat starea seismică a României?* („Timpul”, 30 nov.) considera că seismicitatea țării noastre nu trebuie apreciată aceeași de la început sau că ar putea rămâne constantă.

Dacă seismicitatea României s-a schimbat ori nu în primul sfert al secolului XX... nefiind seismolog, nu-mi pot spune părerea.

Este sigur însă că în România, la sfârșitul deceniului patru, în săptămînile ce au precedat și au urmat cutremurului din noiembrie '40, s-au produs schimbări care pe plan social-politic au avut consecințe deosebit de grave. Istoricii și literații le-au surprins într-o suită valoroasă de cărți, studii și articole. În ele însă fundalul și amănunțele, în mod firesc, erau construite din șirul evenimentelor istorice interne și internaționale. Pe alocuri, uneori, era menționat și cutremurul din 10 noiembrie. Și totuși, la starea de spirit a poporului român din toamna aceea, trebuiau să fie luate în considerație toate elementele: durerea pricinuită de ciopîrțirea trupului țării în vara anului 1940, instaurarea nefastului regim legionar-antonescian, panica și apoi depresia nervoasă, lipsurile și greutățile cauzate de cataclism, aderrarea României la Pactul tripartit ș.a.

Despre „biruința” legionară și despre victoriile Axel vorbesc zărele oficioase ale României. Presa burghezo-democratică, glasul adevăraților patrioți români, sînt întorzise. Atunci, în '40, nici un reportaj, nici o poezie, nici o evocare nu poartă semnătura marilor și cunoscuților noștri literați sau oameni de cultură. Despre cutremur, despre oamenii rămași pe drumuri, despre clădirile dărâmate și soarta lor viitoare... treptat, treptat presa nu mai pomenește din luna decembrie '40.

Ulterior, oameni de știință, specialiști au întocmit anchete, rapoarte, o serie de studii privind cutremurul din '40 și consecințele sale asupra construcțiilor. (Cităm, spre exemplificare, din articolul *Cutremurul și construcțiile* publicat de ing. Aurel A. Beleş în oct. nov. 1940 în „Buletinul Societății Politehnice din România”: „...ne-am găsit complet surprinși în fața acestui dezastru, și ne-au lipsit nu numai mijloacele de reparație, dar, trebuie să recunoaștem, chiar discernământul necesar spre a putea aprecia gravitatea și pericolul stricăciunilor produse și a găsi soluțiile tehnice de îndreptare. Dacă la aceasta adăugăm panica provocată de surparea Cariltonului și inconștiența sau reaua credință a multora din cei cari se erijau în specialiști de ocazie, ne putem explica haosul și zăpăceala ce a domnit și continuă să domnească în jurul chestiunii reparațiilor stricăciunilor produse de cutremur”). Dar tot ulterior lui noiembrie '40, va începe pentru România un nou cataclism: războiul.

Să comparăm cutremurul din noiembrie '40 cu cel din martie '77? Da. Din unele puncte de vedere: ea fenomen natural catastrofal, ea experiență umană colectivă și individuală. Dar marea lecție de diferențe, solidaritate și eroism pe care au oferit-o zilele lui martie 1977, rămâne fără precedent.

(Livia Dandara)